

Ogólnoswiatowa rola Unii Europejskiej – próba wyjaśnienia jej znaczenia

Katarzyna Taraba

Integracja europejska wobec procesu globalizacji

Na przełomie wieków zmianie uległo nie tylko lokalne, ale i globalne otoczenie procesu integracji europejskiej. Integracja dokonuje się bowiem na tle całego kompleksu zjawisk, tendencji i procesów o charakterze globalizacyjnym. Na kompleks ten składają się płaszczyzny: ekonomiczna, polityczna, społeczna, kulturowa. Ocena integracji w Europie na tle globalizacji nie zmienia istoty ocen ferowanych z europejskiego punktu widzenia. Wyraźnie widoczne są pozytywne aspekty dotychczasowych wyników integracji. Europa postrzegana jest jako pewna całość, która ma niewątpliwe osiągnięcia, takie jak wysoki poziom życia jej mieszkańców, jakość procesów o charakterze politycznym i życia publicznego, czy potencjał, który mógłby jej pozwolić na odegranie większej roli w polityce i gospodarce światowej. Istnieją jednak opinie mówiące, iż integrująca się Europa a w szczególności jej mieszkańcy nie są do końca świadomi swych możliwości i nie dążą do pełnej, rzeczywistej samodzielności jako obywatele Unii, ale jako jednostki poszczególnych państw członkowskich.

Przesłanki integracji europejskiej miały i mają w dalszym ciągu przede wszystkim charakter ekonomiczny, ale również polityczny i społeczny. Obserwując w jaki sposób i w jakich obszarach zachodzą procesy globalizacji zauważyć można, iż integracja państw Europy przebiega na tych samych płaszczyznach, co globalizacja. Na kontynencie europejskim w wyniku coraz silniejszego uwspólnotowienia pogłębia się integracja przede wszystkim w sferze gospodarki i polityki.. Wspólnota przybiera coraz bardziej postać mocarstwa, które współcześnie mogłoby konkurować w tym aspekcie ze Stanami Zjednoczonymi.

Istnienie i działalność Unii Europejskiej ma coraz większe znaczenie na współczesnej scenie globalnej. Z jednej strony podlega ona różnym czynnikom, które wpływają z otoczenia międzynarodowego, a z drugiej strony sama w znaczący sposób na to otoczenie oddziałuje. „Do najistotniejszych czynników determinujących zarówno kształt i ewolucję Unii Europejskiej, jak też jej otoczenia międzynarodowego należą bez wątpienia zjawiska i procesy globalizacji [...] W procesy

globalizacji zaangażowanych jest przy tym bardzo wiele rozmaitych podmiotów i aktorów, spośród których jednym z najważniejszych jest bez wątpienia Unia Europejska”⁵¹⁴.

Integracja europejska jest zatem zarówno elementem procesów globalizacyjnych, jak również odpowiedzią na te właśnie procesy. „Integracja europejska stanowi element globalizacji, bowiem jedynie zintegrowana Europa może podołać ogólnoswiatowym wyzwaniom, które niesie za sobą ten proces”⁵¹⁵.

Pogłębianie integracji na płaszczyźnie gospodarczej i politycznej było inspirowane przez zjawiska towarzyszące globalizacji, w tym głównie przez zaostrzającą się rywalizację w sferze ekonomicznej. Niewątpliwie jednym z najważniejszych motywów prowadzących w kierunku coraz ściślejszego jednoczenia się Europy były kwestie dotyczące rozwoju gospodarczego, w szczególności budowanie wolnego rynku i liberalizacja wymiany handlowej na kontynencie. „Stanowi to zasadnicze podobieństwo procesów integracyjnych do globalizacji ekonomicznej i pociąga za sobą wiele innych podobieństw, m. in. stopniową koncentrację działalności gospodarczej w Europie, wzrastającą skalę wymiany gospodarczej (handlowej i inwestycyjnej), rosnącą rolę rynków finansowych”⁵¹⁶.

Generalnie proces integracji kontynentu europejskiego jest podobny do globalizacji nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej, ale także na płaszczyznach politycznej, społecznej czy kulturalnej. W kwestii polityki zwrócić należy bez wątpienia uwagę na fakt, iż między państwami członkowskimi Unii Europejskiej zarysowana jest unia polityczna. Wspólnota posiada instytucje, w których zasiadają przedstawiciele krajów unijnych, obywatele Unii Europejskiej. Projekt Konstytucji dla Zjednoczonej Europy daje obraz tworzenia się coraz ściślejszych powiązań pomiędzy krajami członkowskimi i czyni ze Wspólnoty niejako jedno ogromne państwo europejskie, wręcz mocarstwo na arenie międzynarodowej. „Próby tworzenia konstytucji europejskiej – fundamentu prawnego procesu integracji były już wielokrotnie podejmowane. Jednakże w obecnej sytuacji [...] wzrastającego znaczenia procesu globalizacji i nowych wymiarów Unii Europejskiej, działania wydają się wręcz nieuniknione”⁵¹⁷. Przywodzi to na myśl pojęcie Stanów Zjednoczonych Europy, o których Winston Churchill mówił w roku 1946, i to nie tylko ze względu na strukturę, jaką ma obecnie Unia Europejska, ale też w związku z jej miejscem na scenie globalnej. Wspólnota Europejska jest jednym z największych ośrodków politycznych na świecie, obok USA, Rosji, Japonii czy Chin.

⁵¹⁴ D. Milczarek, *Unia Europejska a globalizacja* [w:] *Studia Europejskie*, nr 3/2004, s. 9-10.

⁵¹⁵ Cz. Mojsiewicz, *Rozwój procesów o charakterze globalnym* [w:] *Europejska myśl polityczna wobec globalizacji*, pod red. J. Sobczaka, R. Bäcker, Łódź 2005, s.9.

⁵¹⁶ Grosse T. G., *Unia Europejska wobec procesów globalizacji* [w:] *Polska w Europie* nr 3 (47)/2004.s. 56.

⁵¹⁷ Waldon-Kałuża A., *Konstytucja Europejska – nowa wizja integracji* [w:] R. Bäcker, J. Marszałek-Kawa, J. Modrzyńska (red.), *Globalizacja. Integracja. Transformacja*, Toruń 2005. s. 109.

Unia Europejska stworzyła ugrupowanie regionalne, którego procesy integracyjne są najbardziej zaawansowanymi w dziejach ludzkości. Charakteryzują się one objęciem swym zasięgiem nieomal wszystkich sfer życia. Dotyczy to nie tylko przytoczonych już gospodarki i polityki, ale także sfery społecznej i kulturowej, gdyż integracja europejska, podobnie do globalizacji, przebiega na tych płaszczyznach. Specyfika Unii Europejskiej dotyczy w dużej mierze właśnie kwestii kultury. „Europa, stanowiąc ciągle prężne, atrakcyjne centrum cywilizacyjne, jest w stanie nie tylko „eksportować” do innych obszarów swój dorobek kulturowy, ale również stawiać czoła pojawiającym się w tej dziedzinie wyzwaniom stwarzanym przez globalizację”⁵¹⁸. Państwa europejskie starają się przeciwstawiać nadmiernemu napływowi na kontynent elementów amerykańskiej kultury masowej. Ma to za zadanie ochronę i zachowanie tożsamości kultury europejskiej.

Pomiędzy globalizacją a regionalizacją i związaną z nią integracją istnieje ścisły związek. Generalnie relacje między globalizacją a regionalizacją można rozpatrywać z dwóch odmiennych punktów widzenia, a mianowicie po pierwsze regionalizacja może być uważana za etap, czy stan przejściowy w dalszym rozpowszechnianiu się globalizacji, a po drugie zjawiska regionalizacji można uznać za formę obrony i przeciwstawienia się procesom zachodzącym w ramach globalizacji. Oba podejścia mają swoje uzasadnienia.

Zjawiska globalizacji oraz regionalizacji i integracji nie stanowią kwestii wykluczających się, ale się uzupełniają. Jest to bardzo dobrze widoczne przy analizie sił motorycznych, które nimi sterują. Globalizacja, mimo swej wielopłaszczyznowości, pozostaje w przeważającej części domeną aktywności gospodarczej korporacji transnarodowych. Regionalizacja z kolei przejawia się głównie w zjawiskach nasilającej się integracji międzynarodowej, która stymulowana jest przede wszystkim inicjatywami państwowymi. W ramach integracji kraje chcą realizować najczęściej nie tylko cele ekonomiczne, ale również polityczne, społeczne, obronne, czy ekologiczne.

Jak zauważa Keens-Soper „żaden inny region świata nie ma większego interesu ekonomicznego niż Europa w rozwoju globalizacji”⁵¹⁹, jednakże „pomimo wielkości swych rynków wewnętrznych UE nie jest ekonomicznie samowystarczalna jak USA, jak również nie jest uodporniona na wstrząsy będące niedawno udziałem gospodarek tygrysów azjatyckich”⁵²⁰.

Oznacza to, iż Unia Europejska jest czołową potęgą ekonomiczną świata i bardzo ważnym uczestnikiem procesów o charakterze globalizacyjnym, ale nie jest jednak jeszcze na tyle silna co Stany Zjednoczone. Poruszyć należy tu dość znaczącą kwestię, a mianowicie, iż „połączenie europejskich głosów w Międzynarodowym Funduszu Walutowym i w Banku Światowym dawałoby

⁵¹⁸ D. Milczarek, op. cit., s. 24.

⁵¹⁹ M. Keens-Soper, *Europe in the World. The Persistence of Power Politics*, London - New York 1999, s. 55, za: D. Milczarek, op. cit., s. 20.

⁵²⁰ Ibidem, s. 55, za: D. Milczarek, op. cit., s. 20-21.

Europie więcej głosów niż mają Stany Zjednoczone Ameryki, a tym samym większy wpływ na funkcjonowanie tych instytucji, niż ma samodzielnie jakiekolwiek państwo starego kontynentu. Pomimo wyraźnie zacieśniającej się współpracy w tych instytucjach między partnerami europejskimi [...] w dalszym ciągu uwidaczniają się różnice reprezentacji narodowych [...] Również analiza innych instytucji gospodarczych (np. Banku Rozrachunków Międzynarodowych) wyraźnie wskazuje na tę samą prawidłowość. Wspólna reprezentacja unijna dawałaby Europie znacznie silniejszą pozycję w tych organizacjach, a także większy wpływ na kształtowanie regulacji międzynarodowych i ładu globalnego⁵²¹. Na obecnym etapie rozwoju procesów integracji w Europie jest to na razie trudne do zrealizowania, jednakże nie wykluczone jest zaistnienie takiej sytuacji w przyszłości. Plasowałoby to Unię Europejską na czołowej pozycji wśród państw najsilniejszych i mających największy wpływ na sprawy globalne.

Warto zauważyć, że Unię Europejską można określić jako swoistego lidera na arenie międzynarodowej, jeśli chodzi o kwestie promocji i ochrony demokracji, rządów prawa oraz praw człowieka i obywatela. Wstąpienie w poczet państw członkowskich Wspólnoty jest uzależnione od spełnienia warunków o tym właśnie charakterze. „Ogólnie rzecz biorąc, w dziedzinie polityki zagranicznej jedną z cech charakterystycznych UE jest odgrywanie przez nią roli tzw. mocarstwa niewojskowego [...] Oznacza to, że Unia Europejska oddziałuje na system międzynarodowy używając głównie środków ekonomicznych, finansowych i politycznych, a nie potęgi militarnej. Do podstawowych cech polityki unijnej zalicza się zatem nadrzędność działań dyplomatycznych w rozwiązywaniu problemów światowych oraz wykorzystywanie do tego celu mechanizmów i struktur organizacji międzynarodowych. (Kontrastuje to szczególnie z założeniami i praktyką polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych)”⁵²².

Zatem rola, jaką odgrywa Wspólnota Europejska na arenie międzynarodowej, czyni ją bardzo specyficznym podmiotem procesów i zjawisk o charakterze globalnym, który swoją działalnością wprowadza elementy stabilizacji, praworządności i pokoju do współczesnej rzeczywistości.

Unia Europejska nie jest jedynie wspólnotą o charakterze ekonomicznym. Państwa członkowskie są bowiem zintegrowane zarówno pod względem gospodarczym, jak również politycznym, obronnym, społecznym, kulturowym. Powoduje to, że zarówno sama Unia Europejska jako całość, jak i poszczególne kraje do niej należące uwikłane są w procesy globalizacyjne w bardzo wszechstronny sposób, który nie ogranicza się jedynie do zagadnień ekonomicznych.

„Zgodnie z zasygnalizowanym wcześniej podejściem dychotomicznym, rozwój UE może być traktowany z jednej strony jako realizacja pewnego etapu rozwoju globalizacji w skali

⁵²¹ T. G. Grosse, op. cit., s. 65.

⁵²² D. Milczarek, op. cit., s. 23.

ogólnoświatowej, zaś z drugiej – jako forma ochrony przed jej szkodliwym oddziaływaniem”⁵²³ dla kultury czy wartości prezentowanych przez poszczególne państwa członkowskie.

Unia Europejska jest swego rodzaju projektem, który stanowi połączenie liberalizacji gospodarek z zachowaniem ważnych elementów państwa socjalnego. W tym rozumieniu Wspólnotę można określić jako europejską odpowiedź na globalizację.

Procesy o charakterze globalnym wywołują skrajne emocje i są odmiennie postrzegane przez różnych ludzi na całym świecie. Niejednokrotnie globalizacja wzbudza obawy. „Obecnie, słusznie czy nie, 47% Europejczyków postrzega ją jako zagrożenie. W ciągu trzech lat procent tych, którzy uważają globalizację za szansę, spadł z 56% do 37%. Ludzie są zaniepokojeni kolejnymi rozszerzeniami. Twarde są reguły międzynarodowej konkurencji. Zagrożony jest system ubezpieczeń społecznych. Imigracja i starzejące się społeczeństwa są dla nas nie lada wyzwaniem. Energia jest coraz kosztowniejsza, a jej dostawy coraz mniej niezawodne. Pojawia się lęk przed utratą tożsamości. Niedaleko nas znajdują się regiony niebezpiecznie niestabilne. Zagrożenie terroryzmem jest znacznie większe”⁵²⁴. Jednakże warto podkreślić, że „rozszerzenia, ze wszystkimi ich trudnościami, stanowią największe osiągnięcie strategiczne konstrukcji europejskiej [...] Rozszerzenia zwiększają stabilność polityczną i dobrobyt gospodarczy kontynentu europejskiego. Wzmacniają naszą zdolność reakcji w obliczu globalizacji i sprawiają, że marzenie o Europie ponownie zjednoczonej środkami pokojowymi staje się rzeczywistością”⁵²⁵.

Rozbudowa integracji europejskiej jako droga ku wzmocnieniu siły i roli państw Zjednoczonej Europy

Zachodzące współcześnie procesy o charakterze globalizacyjnym można określić jako formę „narzucenia woli świata przez USA. Tak więc nie globalizacja jest problemem, a rosnąca dominacja gospodarcza i polityczna USA [...] Dominacja USA w świecie może być osłabiona przez powstanie drugiego mocarstwa lub rozpad USA, lub przyjęcie przez Stany Zjednoczone izolacjonizmu. Odpowiedzią na supermocarstwowość Stanów Zjednoczonych jest Unia Europejska”⁵²⁶.

Unia Europejska poprzez pogłębianie i poszerzanie zakresu integracji, a także rozszerzanie swojego obszaru o nowe państwa członkowskie, ma obecnie bardzo silną pozycję na scenie międzynarodowej.

⁵²³ Ibidem, s. 26.

⁵²⁴ *Przemówienie Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, Josepa Borrelli Fontellesa, Rada Europejska, 15-16 czerwca 2006 r., Bruksela*, s. 4. Pobrano ze strony internetowej: europa.eu (17.05.2007 r.).

⁵²⁵ Ibidem, s. 5.

⁵²⁶ H. Lisicka, op. cit., s. 63.

Po zakończeniu II wojny światowej doszło do zmiany globalnego układu sił w stosunkach międzynarodowych. Europa straciła wówczas swoją centralną pozycję na arenie międzynarodowej, co było związane z poniesieniem klęski w czasie konfliktu, albo też znacznym osłabieniem państw ją tworzących. Miano mocarstw o charakterze światowym zyskały wtedy Stany Zjednoczone i Związek Radziecki, które w praktyce dokonały podziału wpływów w Europie i przyczyniły się tym samym do powstania dwóch przeciwstawnych - ze względów ideologicznych - bloków, dwóch wrogich obozów przedzielonych „żelazną kurtyną”. Zakończenie światowego konfliktu doprowadziło zatem dosłownie do rozdzielenia kontynentu europejskiego na dwie części, w których panowały inne realia polityczne, ekonomiczne, kulturowe.

Podstawową przesłanką do integracji po drugiej wojnie światowej, w odniesieniu do państw Europy Zachodniej, stały się zaistniałe uwarunkowania ekonomiczne, a także polityczne i militarne, bowiem długotrwałe działania wojenne pozbawiły je dotychczasowej pozycji na scenie międzynarodowej. Powojenne zniszczenia gospodarki, konieczność jej odbudowy oraz modernizacji, stawiały przed tymi krajami nowe wyzwania ekonomiczne, które przerastały możliwości pojedynczych krajów i ich podjęcie było możliwe tylko przy połączeniu wysiłków. Sytuacja polityczna i społeczna w Europie także sprzyjała nasileniu idei zjednoczeniowych. Motywacją ekonomiczną dążeń integracyjnych była zatem potrzeba poprawy stanu gospodarki, a motywacją polityczną potrzeba zbudowania takiego systemu, który mógłby chronić Europę przed ewentualnymi konfliktami zbrojnymi, mogącymi zaistnieć w przyszłości.

Podobnie jak w czasach kładzenia fundamentów pod budowę Zjednoczonej Europy, tak i teraz nie ulega wątpliwości, że głos decydujący na arenie międzynarodowej mieli, mają i zawsze będą mieć silni. Powstaje zatem pytanie o miejsce i rolę Unii Europejskiej, takiej jaką jest teraz i takiej jaką będzie w przyszłości. Współcześnie najbardziej znaczącymi państwami światowymi ugrupowaniami są Stany Zjednoczone wraz z NAFTA, Rosja z WNP, Japonia, Chiny, państwa islamskie a także Unia Europejska. „Istnieje słuszne przekonanie, że pojedyncze państwo nie dotrzyma kroku procesom integracyjnym, może coś uzyskać jedynie stanowiąc część ugrupowania o większej liczbie państw. Dlatego też proces integracji ma miejsce na wszystkich kontynentach, powstaje coraz więcej organizacji integrujących się państw [...] Właśnie dlatego państwa europejskie dążą do wzmocnienia swojej roli i siły drogą rozbudowy integracji Europy. Od stanu tego zjednoczenia zależeć będzie miejsce Europy w globalizującym się świecie, jej los w XXI wieku”⁵²⁷.

Nie ulega wątpliwości, że „globalizacja wzmacnia te struktury państwa, które są silne i potrafią właściwie identyfikować swoje interesy strategiczne. Sprzyja także krajom aktywnym na polu

⁵²⁷ Cz. Mojsiewicz, op. cit., s. 10-11.

instytucjonalnym i potrafiącym wprowadzać swoją politykę na poziom międzynarodowy. Jednocześnie zmniejsza znaczenie krajów słabych strukturalnie i administracyjnie oraz pasywnych na arenie międzynarodowej i wewnętrznej. Państwa, które najbardziej korzystają na liberalizacji ekonomicznej, wspierają i upowszechniają rozwój rozwiązań instytucjonalnych wzmacniających liberalizację w skali światowej⁵²⁸. Widać zatem bardzo wyraźnie, iż we współczesnym świecie integracja międzypaństwowa jest możliwością na zachowanie, lub też zdobycie, znaczącej pozycji na arenie międzynarodowej. Wzmacnia ona siłę i rolę państw czy ugrupowań i daje możliwość współdecydowania o losach świata, ale też niejednokrotnie decydowania w pełni o swoich własnych interesach.

„Obecnie integracja w ramach Unii Europejskiej wydaje się być warunkiem *sine qua non*, aby Europa mogła konkurować gospodarczo i politycznie z USA i Dalekim Wschodem. Rozpatrując integrację europejską z perspektywy systemu światowego, możemy ją traktować jako udaną odpowiedź na globalne wyzwania⁵²⁹. Rozwijająca się współpraca gospodarcza między państwami członkowskimi, wprowadzenie wspólnej europejskiej waluty euro, ochrona granic, plany wspólnej polityki obronnej, a także projekt Konstytucji dla Unii Europejskiej sprawiają, że państwa europejskie mają możliwość poprawienia swojej pozycji na świecie.

Unia Europejska dzięki długoletniej rozbudowie struktur zjednoczeniowych tworzy obecnie „ugrupowanie regionalne o najbardziej zaawansowanych procesach integracyjnych w dziejach ludzkości, charakteryzujące się objęciem swoim zasięgiem niemal wszystkich sfer życia politycznego, gospodarczego, społecznego itd. Tworzy to z UE już nie tylko mocarstwo regionalne, oddziałujące silnie na rozległe obszary przyległe (Europa Wschodnia, basen Morza Śródziemnego, Bliski Wschód), ale także, jak już wskazywano, liczącego się aktora na scenie ogólnoswiatowej. Wprawdzie na dzień dzisiejszy Unia odgrywa raczej rolę niepełnowymiarowego „mocarstwa niewojkowego”, ale niewykluczone jest uzyskanie przez nią w przyszłości pełnego instrumentarium, pozwalającego być może nawet na zajęcie czołowej pozycji w świecie⁵³⁰.

Myśl polityczna Europy a proces globalizacji

Cele i wartości Wspólnoty Europejskiej nie zmieniły się od czasu rozpoczęcia budowy jej fundamentalnych struktur. Są w nimi w dalszym ciągu demokracja, praworządność, wolność, tolerancja, solidarność i postęp, osiągnane w drodze pokojowej współpracy i są dziś one tak samo ważne, jak w chwili podpisywania Traktatu Rzymskiego. Równie istotna jest rola, jaką w określaniu

⁵²⁸ T. G. Grosse, op. cit., s. 69.

⁵²⁹ J. E. Ziółkowska, *Integracja europejska jako odpowiedź na globalne wyzwania XX wieku* [w:] *Europejska myśl polityczna...*, op. cit., s. 138.

⁵³⁰ D. Milczarek, op. cit., s. 25.

tożsamości europejskiej pełnią kulturowe bogactwo i różnorodność Europy. Jednakże na przestrzeni lat zmieniła się Europa i zmienił się świat, dlatego też Unia Europejska powinna promować ważne dla niej wartości i występować w ich obronie w coraz bardziej różnorodnym świecie, który podlega ciągłym zmianom.

Najważniejszymi wartościami szeroko pojętej myśli europejskiej, w tym także myśli politycznej, są tradycja i racjonalizm. „Tradycja i racjonalizm jawią się jako szczególne wartości myśli europejskiej [...] są one ściśle ze sobą powiązane. Chodzi *de facto* o tradycję racjonalnej, krytycznej dyskusji, możliwej w przestrzeni społeczeństwa otwartego, w środowisku politycznej wolności; dyskusji, której przedmiotem jest wiele idei, kształtujących dotychczasowe oblicze myśli europejskiej, i szerzej, oblicze całej europejskiej kultury. Dzisiaj myśl ta i kultura weszły w obieg kultury globalnej”⁵³¹.

W obliczu postępujących procesów globalizacji europejskie wartości tradycji i racjonalizmu mają charakter lokalny, przypisany właśnie Europie. Lokalność tych wartości ma zarówno wymiar geograficzny, jak i moralny, dotyczący pytania o wybór wartości. „Uznanie nieglobalnego charakteru tradycji i racjonalizmu jako wartości myśli europejskiej jest [...] wyrazem [...] doświadczenia nowej sytuacji problemowej społecznego świata, wytworzonej na przełomie XX i XXI wieku”⁵³².

W dobie globalizacji integrująca się Europa dąży do zachowania swojej tożsamości oraz towarzyszących jej wartości. „Jeżeli myśl europejska, polityczna i inna także w obliczu globalizacji chce pozostać myślą humanistyczną, to nie może rozstać się ze swym samokrytycznym racjonalizmem i szacunkiem dla tradycji krytycznej dyskusji własnych idei”⁵³³.

Parlament Europejski wobec procesów o charakterze globalnym

Unia Europejska, jako bardzo ważny aktor na scenie międzynarodowej, musi stawić czoła globalizacji, a Parlament Europejski, pomimo różnych stanowisk należących do niego ugrupowań względem kwestii procesów o charakterze globalnym, musi podejmować decyzje i wyznaczać innym instytucjom sposób działania we współczesnym zglobalizowanym świecie.

Globalizacja będąca rosnącą ogólnoswiatową dostępnością towarów, usług, siły roboczej i przepływu kapitału, a także wzmocnioną rewolucją informacyjną postrzegana jest jako zjawisko, które stanowi fundamentalne wyzwanie dla tradycyjnych europejskich modeli społecznych, kulturowych, decyzyjnych i gospodarczych, jak również dla europejskiego systemu gospodarczego, a w szczególności dla unijnego rynku wewnętrznego. Rozwój wewnętrznego rynku Unii Europejskiej

⁵³¹ W. Zieliński, *Tradycja i racjonalizm – nieglobalne wartości myśli europejskiej* [w:] *Europejska myśl polityczna...*, op. cit., s. 224.

⁵³² Ibidem, s. 229.

⁵³³ Ibidem, s. 229.

oraz gospodarki światowej jest ściśle powiązany. Postęp technologiczny oraz usunięcie przeszkód politycznych i technicznych dla handlu powodują, że globalizacja ułatwia międzynarodową wymianę towarów i usług. Unia Europejska stoi obecnie w obliczu wyzwań związanych z utrzymaniem wiodącej pozycji w takich kluczowych dziedzinach, jak wzrost gospodarczy, funkcjonowanie rynku pracy, czy w kwestii badań naukowych i innowacji.

Wskutek pojawienia się dużych, szybko rozwijających się gospodarek, które konkurują w produkcji i handlu towarami i w coraz większym stopniu również usługami, ucierpiała konkurencja światowa. Dotyczy to także UE.

„Na spotkaniu na szczycie w Lizbonie w marcu 2000 roku szefowie rządów państw Unii Europejskiej uzgodnili nowy cel strategiczny: osiągnięcie do 2010 roku pozycji najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata. Od tej pory Parlament Europejski zatwierdził szereg ustaw dotyczących gospodarki, głównie zmierzających do otwarcia rynków dla różnych towarów i usług. Na ogół posłowie starali się jednak złagodzić liberalizację, wprowadzając środki mające na celu ochronę konsumentów, pracowników, środowiska oraz podstawowych usług publicznych”⁵³⁴. Szybka wielostronna liberalizacja handlu w kontaktach z państwami trzecimi, w których istnieją niższe standardy w zakresie pracy i środowiska naturalnego, jest poważnym wyzwaniem dla konkurencyjności gospodarki europejskiej i wymaga modyfikacji w europejskim modelu gospodarczym i społecznym.

Globalizacja jest zjawiskiem, które z jednej strony zapewnia nowe możliwości w kwestii dostępności do światowego rynku, jednakże z drugiej strony stwarza zagrożenie uzależnienia Wspólnoty od światowego handlu. W związku z tym władze polityczne powinny wspierać pozytywne i likwidować negatywne skutki dla rynku wewnętrznego Unii. Aby Unia Europejska mogła czerpać potencjalne korzyści z globalizacji, musi dostosować się do globalnych zmian gospodarczych, więc „dokonać postępu w sektorach o dużym potencjale gospodarczym, takich jak sektor średnio-zaawansowanych technologii, zwrócić uwagę na jej słabe strony, tak jak w przypadku sektora zaawansowanej technologii, w tym na technologie informatyczne i komunikacyjne oraz biotechnologię, a także rozwinąć nowe obszary, w których możliwe jest uzyskanie przewagi nad konkurencją”⁵³⁵.

W rezolucji z 2006 roku w sprawie skutków globalizacji dla europejskiego rynku wewnętrznego Parlament Europejski podkreślił znaczenie ukończenia tworzenia rynku wewnętrznego, a także wezwał Komisję do nadzorowania konkurencyjności unijnego przemysłu, stworzenia

⁵³⁴ Na podstawie informacji ze strony internetowej: europa.europa.eu. Pobrano w dniu 23.05.2007 r.

⁵³⁵ *Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie skutków globalizacji dla rynku wewnętrznego*, tekst przyjęty przez PE 14.02.2006 r., s. 2. Pobrano ze strony internetowej: europa.europa.eu (17.05.2007r.).

autentycznej unijnej polityki przemysłowej oraz rozpoczęcia procesu badania sektorów szczególnie dotkniętych przez globalizację. Komisja została także zobowiązana do monitorowania przejawów protekcjonizmu w państwach członkowskich. Zarówno Komisja, jak i państwa członkowskie powinny opracować skuteczne strategie na rzecz ochrony europejskich wartości w konkurencyjnym, globalnym środowisku oraz uwzględniać te wartości w kształtowaniu polityki światowej.

Jak wynika z rezolucji Parlament Europejski „wyraża przekonanie, że realizacja strategii lizbońskiej wymaga odpowiedniej i stałej uwagi [...] uważa, że strategia lizbońska jako ogólny plan gospodarczy może okazać się niewystarczająca, by poradzić sobie z globalizacją, i wzywa do sięgnięcia po inne metody działania opracowane z myślą o osłabieniu negatywnych skutków globalizacji i umożliwieniu wykorzystania jej pozytywnych efektów (np. Fundusz Dostosowania do Wyzwań Globalizacji)”⁵³⁶.

Parlament Europejski dostrzega potrzebę tworzenia środowiska sprzyjającego małym i średnim przedsiębiorstwom oraz wzmocnienia ich pozycji i dostępu do innowacji i środków finansowych, a ponadto podkreśla w swej rezolucji znaczenie zapewnienia wielkim europejskim podmiotom działającym na rynku odpowiedniego wsparcia i możliwości na rynku wewnętrznym, dzięki czemu będą mogły stać się uczestnikami rynku światowego. Rynek wewnętrzny z kolei powinien być na tyle atrakcyjny, by stanowić najlepszą dostępną alternatywę dla przedsiębiorstw i inwestorów działających na rynkach światowych.

Podkreśla także „potrzebę stworzenia wspólnego systemu zarządzania wiedzą, dysponującego skutecznymi sposobami ochrony wiedzy, a także efektywnego programu na rzecz przekształcenia innowacji w inwestycje i wartość ekonomiczną [...] podkreśla w związku z tym, że należy chronić prawa własności intelektualnej i przemysłowej, między innymi poprzez utworzenie zintegrowanego i sprawnie działającego systemu udzielania patentów, połączonego ze skuteczną regulacją i kontrolą podrobienia towarów, w celu ochrony europejskich interesów gospodarczych”⁵³⁷.

W rezolucji uwaga zostaje skierowana również na prowadzenie „analizy nierynkowych czynników gospodarki unijnej, powiązanych z wyzwaniami globalizacji w obrębie UE (np. wyzwania demograficzne) i na skalę światową (np. odpowiedzialność wobec krajów trzeciego świata)”⁵³⁸.

Podkreślony jest fakt, iż zagwarantowanie ochrony europejskich dóbr i wartości jest możliwe dzięki stosowaniu jasnych zasad znakowania towarów i przestrzeganie nazw miejsca ich pochodzenia.

Parlament Europejski „wzywa Komisję do zwiększenia preferencyjnego dostępu do rynku UE dla tych krajów trzecich, które ratyfikowały i należycie stosowały podstawowe konwencje

⁵³⁶ Ibidem, s. 4-5.

⁵³⁷ Ibidem, s. 5.

⁵³⁸ Ibidem, s. 6.

międzynarodowe dotyczące pracy i środowiska naturalnego, oraz do zapewnienia dalszego preferencyjnego dostępu do rynku krajom, które przyjęły ustawodawstwo w zakresie ochrony społecznej i ochrony środowiska naturalnego oraz poszanowania dla różnorodności kulturowej”⁵³⁹.

Bardzo dobrze oceniane są te państwa członkowskie, które otworzyły swój rynek pracy dla obywateli pozostałych krajów Wspólnoty. Przyczynia się to bowiem do zwiększenia mobilności i konkurencyjności na unijnym rynku pracy. Z kolei państwa, które w dalszym ciągu utrzymują ograniczenia w tym zakresie, wzywane są przez Parlament do zniesienia wszelkich istniejących przeszkód w swobodnym przepływie siły roboczej. „Zwraca uwagę, że utworzenie wewnętrznego rynku usług jest niezbędne dla osiągnięcia celów strategii lizbońskiej, a tym samym zwiększenia konkurencyjności Unii Europejskiej na rynku światowym”⁵⁴⁰. Komisja Europejska jest w tej kwestii zobowiązana do „dokonania oceny skutków dalszego wielostronnego otwarcia rynku w zakresie rolnictwa, przemysłu wytwórczego i usług dla rynku wewnętrznego, a także do udostępnienia tych ocen szerokiemu gronu zainteresowanych przed sformułowaniem swojej strategii negocjacji handlowych w międzynarodowych negocjacjach handlowych”⁵⁴¹.

Parlament Europejski w ramach podejmowanych wysiłków wzywa wszystkich unijnych i krajowych decydentów politycznych, aby w odpowiedni i odpowiedzialny sposób współpracowali na rzecz realizacji europejskich dążeń do doskonałości. Z kolei Komisję Europejską oraz Radę zobowiązuje do przygotowania takiej polityki zagranicznej, która umożliwi Wspólnocie uzyskanie większych wpływów na szczeblu międzynarodowym.

⁵³⁹ Ibidem, s. 6.

⁵⁴⁰ Ibidem, s. 6.

⁵⁴¹ Ibidem, s. 7.

Streszczenie

Integracja europejska jest złożonym procesem, który w miarę upływu czasu i coraz to nowych podejmowanych działań, przyczynia się do pogłębiania i poszerzania wspólnoty między krajami członkowskimi Unii Europejskiej. Stanowi ona jeden z najistotniejszych procesów, jakie dokonały się w Europie w drugiej połowie XX wieku. Sześć państw, które ten proces zapoczątkowały, zdołały stworzyć strukturę, która przyczyniła się do powstania nowej jakości w sferze ekonomicznej, a w następnej kolejności również politycznej, społecznej i kulturalnej, a tym samym stawała się coraz bardziej atrakcyjna dla krajów będących poza jej granicami. Powołanie do życia trzech Wspólnot Europejskich dawało obraz coraz lepiej kształtującej się integracji wśród ich państw założycieli, a co za tym idzie pociągało to za sobą chęć zjednoczenia się z nimi wśród innych krajów. W konsekwencji nastąpiło nie tylko pogłębianie wzajemnej integracji i jej stopniowe rozciąganie na nowe obszary współpracy, ale także rozprzestrzenianie się geograficzne Wspólnot, czyli rozszerzanie jej na nowe, dobrowolnie przystępujące do niej państwa Europy.

Summary

European integration is a complex process, which as time goes on and more and more actions are being taken, contributes to deepening and broadening community among member countries of the European Union. It is one of the most important processes that took place in Europe in the second half of the twentieth century. Six countries that initiated the process, managed to create a structure, which has contributed to the emergence of a new quality in the economic sphere, followed by the political, social and cultural, and thus become more and more attractive to countries beyond its borders. The establishment of the three European Communities gave the image forming better integration among their countries founders, and thus entail a desire to unite with them, among other countries. As a result, there has been not only to deepen mutual integration and its gradual extension to new areas of cooperation, but also the geographical spread of the Communities, or spread it on a new, voluntarily acceding to the European countries.